

Antopäivä
14.11.2014Nro
2336MUUTOKSENHAKIJA Schwarzmeer und Ostsee Versicherungs-
Aktiengesellschaft SOVAG

VASTAPUOLI If Vahinkovakuutusyhtiö Oy

ASIA Tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta

RATKAISU, JOHON ON HAETTU MUUTOSTA

Turun hovioikeuden päätös 24.4.2013 nro 869

KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU

Oikeudenkäynnin kohde

1. Asiassa on kysymys tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun Neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (jäljempänä asetus) tuomioistuimen toimivaltaa koskevien säännösten tulkinnasta. Erityisesti kyse on siitä, miten on tulkittava asetuksen 6 artiklan 2 kohtaa, jossa säädetään asiayhteyteen perustuvasta toimivallasta.

2. Suomalaisessa tuomioistuimessa on vireillä Saksassa liikenneonnettomuuteen joutuneen A:n Schwarzmeer und Ostsee

Versicherungs-Aktiegesellschaft SOVAGia (jäljempänä SOVAG) vastaan 18.11.2011 nostama kanne. SOVAGilla on kotipaikka Saksassa. A:lle korvauksia maksanut If Vahinkovakuutusyhtiö Oy (jäljempänä If), jolla on kotipaikka Suomessa, on nostanut samassa tuomioistuimessa SOVAGia vastaan kanteen, jossa If vaatii tuomioistuinta muun muassa velvoittamaan SOVAGin suorittamaan sille sen A:lle suorittamat korvaukset.

3. Korkeimman oikeuden ratkaistavana on kysymys siitä, onko suomalainen tuomioistuin toimivaltainen käsittelemään jälkimmäisen kanteen. Voidakseen ratkaista tämän kysymyksen kansallisen tuomioistuimen on otettava kantaa siihen, onko suomalaisen vakuutusyhtiön nostamassa kanteessa kyse asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettusta takaus- tai takautumisvaatimusta tai sivullisvaatimusta koskevasta kanteesta.

Asian kannalta merkitykselliset tosiseikat

Liikennevahinko ja vireillä olevat kanteet

4. A oli joutunut liikenneonnettomuuteen Saksassa. Liikennevahingosta vastuullinen ajoneuvo on ollut vakuutettuna liikennevahingon varalta SOVAGissa, jolla on kotipaikka Saksassa. A on nostanut SOVAGia vastaan kanteen Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa ja vaatinut muun muassa vahvistettavaksi, että hän on saanut liikennevahingon seurauksena vaikean aivovamman ja kaularankavamman ja että hän on jäänyt näiden vammojen vuoksi pysyvästi työkyvyttömäksi.

5. Saksassa tapahtunut liikennevahinko on ollut samalla Suomen tapaturmavakuutuslain mukainen työtapaturma. If on maksanut A:lle tapaturmavakuutuslain perusteella tapaturmakorvausta.

6. A:n SOVAGia vastaan nostaman kanteen vireille tulon jälkeen If on nostanut SOVAGia vastaan oman kanteensa samassa käräjäoikeudessa. Se on vaatinut käräjäoikeutta vahvistamaan, että A:lle oli aiheutunut muiden vammojen ohella vaikea aivovamma ja kaularankavamma, joiden seurauksena A oli tullut ammattiinsa pysyvästi työkyvyttömäksi. Lisäksi If on vaatinut käräjäoikeutta vahvistamaan, että SOVAG on velvollinen suorittamaan Ifille kaikki Ifin A:lle liikennevahingon perusteella aikaisemmin tai tulevaisuudessa maksamat korvaukset. If on vielä vaatinut käräjäoikeutta velvoittamaan SOVAGin suorittamaan Ifille jo maksetut korvaukset viivästyskorkeineen. If vetoaa kanteensa tueksi Suomen tapaturmavakuutuslain 61 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan vakuutuslaitoksella on oikeus saada suorittamansa määrä takaisin vamman tuottajalta tai muulta korvausvelvolliselta.

7. If on kanteessaan vaatinut, että kanne käsitellään samassa oikeudenkäynnissä A:n kanteen kanssa. SOVAG on kiistänyt suomalaisen tuomioistuimen toimivallan.

Käräjäoikeuden päätös

8. Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus (20.12.2012 nro 12/13848) on jättänyt Ifin SOVAGia vastaan nostaman kanteen tutkimatta suomalaisen tuomioistuimen toimivallan puuttumisen vuoksi.

9. Käräjäoikeus on katsonut, että tuomioistuimen toimivalta asiassa määräytyi asetuksen II luvun vakuutusasioita koskevan 3 jakson säännösten perusteella. Käräjäoikeuden mukaan asetuksen 8 artiklan sanamuoto määrää, että tuomioistuimen toimivalta vakuutusta koskevissa asioissa määräytyy mainitun jakson säännösten mukaan, jollei 4 artiklan ja 5 artiklan 5 kohdan säännöksistä muuta johdu. Vakuutusasioissa toimivaltaa ei siten voida perustaa 4 artiklaa ja 5 artiklan 5 kohtaa lukuun ottamatta 3 jakson ulkopuolisiin säännöksiin.

10. Käräjäoikeus on katsonut, että asetuksen 8 artiklan sanamuodon sivuuttaminen ja vakuutusasioista koskevan suljetun jakson noudattamatta jättäminen saattaisi johtaa ristiriitaan unionin tuomioistuimen kuluttajansuojaa ja työasioita koskeviin jaksoihin sisältyviä rinnakkaismääräyksiä (15 artiklan 1 kohta ja 18 artiklan 1 kohta) koskevan oikeuskäytännön kanssa.

11. Käräjäoikeus on katsonut, että asetuksen II luvun 3 jakson säännösten perusteella suomalainen tuomioistuin ei ollut toimivaltainen käsittelemään kannetta.

Hovioikeuden päätös

12. Turun hovioikeus (24.4.2013 nro 869) on kumonnut käräjäoikeuden päätöksen Ifin tekemän valituksen johdosta ja palauttanut asian käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

13. Hovioikeus on katsonut, että asetuksen II luvun vakuutusasioita koskevan 3 jakson säännökset eivät soveltuneet kyseiseen vakuutuksenantajien väliseen asiaan. Asiassa voitiin soveltaa asetuksen 6 artiklan 2 kohtaa. Hovioikeus on katsonut, että Ifin SOVAGiin kohdistamalla kanteella on ollut välitön yhteys A:n ja SOVAGin väliseen riita-asiaan, sillä molempien ratkaiseminen on riippunut saman syy-yhteyksysymyksen selvittämisestä. Hovioikeus on todennut, että asiassa ei ollut edes väitetty, että Ifin kanne olisi nostettu tuossa samassa tuomioistuimessa väärinkäytöstarkoituksessa. Esillä olevan kaltaisen seurannaiskanteen tutkiminen ja ratkaiseminen siinä tuomioistuimessa, jossa alkupe-
räinen kanne oli vireillä, oli prosessiekonomisesti järkevää. Kanteiden samanaikaista tutkimista tuki myös asetuksen johdanto-osan 15. perustelukappaleesta ilmenevä tavoite rinnakkaisten oikeudenkäyntien ja keskenään ristiriitaisten tuomioiden välttämiseksi.

Valitus Korkeimmassa oikeudessa

14. SOVAG on Korkeimmalle oikeudelle tekemässään valituksessa vaatinut, että Korkein oikeus kumoo hovioikeuden päätök-

sen ja jättää kanteen tutkimatta tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan puuttumisen vuoksi.

Oikeussäännöt

Unionin oikeuteen sisältyvät oikeussäännöt

15. Asetuksen II luvun erityistä toimivaltaa koskevaan 2 jaksoon sisältyvän 6 artiklan 2 kohta kuuluu seuraavasti:

Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne myös:

[...]

2) jos kanne koskee takaus- tai takautumisvaatimusta tai sivullisvaatimusta, siinä tuomioistuimessa, jossa alkuperäinen kanne on vireillä, jollei alkuperäistä kannetta ole nostettu ainoastaan sen vuoksi, että kanne häntä vastaan saataisiin tutkituksi muussa tuomioistuimessa kuin siinä, joka muutoin olisi ollut toimivaltainen tutkimaan häntä vastaan nostetun kanteen;

Kansalliset oikeussäännöt

16. Suomen oikeudenkäymiskaaren (1.1.1734/4) 18 luvun

5 §:ssä säädetään seuraavaa:

Jos asianosainen sen varalta, että hän häviää asian, haluaa esittää kolmatta vastaan takautumisvaatimuksen tai vahingonkorvausvaatimuksen tai siihen rinnastettavan muun vaatimuksen, hän saa nostaa tällaista vaatimusta koskevan kanteen käsiteltäväksi samassa oikeudenkäynnissä tuon asian kanssa.

Jos joku sen johdosta, minkä lopputuloksen asia voi saada asianosaisten välillä, haluaa nostaa 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta koskevan kanteen toista tai molempia asianosaisia vastaan, hän saa nostaa kanteen käsiteltäväksi samassa oikeudenkäynnissä tuon asian kanssa.

17. Tapaturmavakuutuslain (20.8.1948/608) 61 §:ssä säädetään seuraavasti:

Sillä, joka on saanut korvausta tämän lain mukaan, on oikeus muun lain nojalla saada vamman seurauksista korvausta sen tuottajalta tai muulta korvausvelvolliselta. Älköön kuitenkaan sillä tavoin määrättäkö maksettavaksi enempää, kuin minkä verran täysi korvaus on tämän lain mukaan myönnettyä korvausta suurempi.

Vakuutuslaitoksella, joka on joutunut tämän lain mukaisesti korvaamaan vahingon, on oikeus saada suorittamansa määrä takaisin 1 momentissa tarkoitettulta korvausvelvolliselta, ei kuitenkaan siltä, joka oli jo täyttänyt korvausvelvollisuutensa vilpittömässä mielessä, eikä siltä, joka on vahingonkorvausvelvollinen tuotevastuulain (694/90) nojalla.

Vakuutuslaitokselle tulevaa korvausta ei kuitenkaan voi määrätä suuremmaksi, kuin mitä vahingoittunut tai hänen omaisensa olisivat olleet oikeutetut saamaan.

Asianosaisten lausumat Korkeimmassa oikeudessa

18. SOVAG katsoo Korkeimmassa oikeudessa ensisijaisesti, että kyse on vakuutusta koskevasta asiasta, johon tulee soveltaa ainoastaan asetuksen II luvun 3 jakson säännöksiä.

19. Toissijaisesti SOVAG katsoo, ettei Ifin nostamassa takautumiskanteessa ylipäättään ole kyse asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettusta kanteesta. SOVAG viittaa näkemyksensä tueksi unionin tuomioistuimen asiassa GIE Réunion européenne, C-77/04, ECLI:EU:C:2005:327, antamaan ratkaisuun, jossa takautumiskanne SOVAGin mukaan määritellään kanteeksi, jonka oikeudenkäynnin vastaaja nostaa kolmatta osapuolta vastaan välttyäkseen kyseisen oikeudenkäynnin seurauksilta. SOVAG toteaa, ettei myöskään vaatimusten johtuminen samasta perusteesta eikä pelkkä läheinen asiayhteys riitä perustamaan 6

artiklan 2 kohdan mukaista toimivaltaperustetta. Asetuksen pääsäännöstä poikkeavia toimivaltaperusteita, joihin 6 artiklan 2 kohta kuuluu, ei SOVAGin mukaan tule tulkita laajentavasti. SOVAG viittaa myös oikeuskirjallisuudessa esitettyihin epäilyihin siitä, kattaako sanottu säännös myös esillä olevan kaltaiset tilanteet.

20. Ifin mukaan A:n ja Ifin kanne ovat toisiinsa nähden asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettussa suhteessa. Kaikkien osapuolten kannalta on yksinkertaisempaa, nopeampaa ja prosessiekonomisesti järkevämpää, mikäli molemmat samaan lääketieteelliseen näyttöön perustuvaa riita-asiaa koskevat kanteet voidaan käsitellä yhdellä kertaa samassa tuomioistuimessa. Suomessa tapahtuvaa käsittelyä ei Ifin mukaan voida pitää vastaajan kannalta millään tavalla yllättävänä, kohtuuttomana tai edes negatiivisena seikkana. Vastaaja joutuu joka tapauksessa käymään Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa läpi käytännöllisesti katsoen saman oikeudenkäynnin lääketieteellisine todisteluneen. If toteaa vielä, että mikäli samaan lääketieteelliseen näyttöön perustuva riita-asia käsitellään kahdessa eri tuomioistuinprosessissa, on olemassa konkreettinen riski samassa asiassa annettavista erilaisista ratkaisuista. Juuri tämän lopputuloksen välttäminen on ollut kyseessä olevan sääntelyn yhtenä tarkoituksena.

Ennakkoratkaisupyyntöön tarve

21. Korkeimman oikeuden ratkaistavana on kysymys suomalaisen tuomioistuimen toimivallasta käsitellä esillä oleva kahden vakuutuksenantajan välinen riita-asia. Korkein oikeus pitää unionin tuomioistuimen asioissa GIE Réunion européenne ja Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, ECLI:EU:C:2009:561, esittämien toteamusten perusteella selvänä, että asetuksen II luvun vakuutusasioista koskevan 3 jakson säännökset eivät tule sovellettavaksi kyseisessä vakuutusyhtiöiden välisessä asiassa. Tuomioista ilmenee, että vakuutuksenantajaan, jolle vakuutetun oikeudet ovat siirtyneet, ei voida soveltaa II luvun 3 jaksoa, jonka tarkoituksena on heikomman osapuolen suojeleminen hänen etujensa kannalta suotuisemmilla tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöksillä.

22. Tuomioistuimen toimivaltaa esillä olevassa asiassa on Korkeimman oikeuden näkemyksen mukaan arvioitava asetuksen 6 artiklan 2 kohdan perusteella. Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, kanne häntä vastaan voidaan kyseisen säännöksen mukaan nostaa myös, jos kanne koskee takaus- tai takautumisvaatimusta tai sivullisvaatimusta, siinä tuomioistuimessa, jossa alkuperäinen kanne on vireillä, jollei alkuperäistä kannetta ole nostettu ainoastaan sen vuoksi, että kanne häntä vastaan saataisiin tutkituksi muussa tuomioistuimessa kuin siinä, joka muutoin olisi ollut toimivaltainen tutkimaan häntä vastaan nostetun kanteen.

23. Korkeimmassa oikeudessa vireillä olevassa asiassa tuomioistuimen kansainvälisen toimivallan arviointi edellyttää tulkintaa asetuksen 6 artiklan 2 kohtaan sisältyvästä käsitteestä ”takaus- tai takautumisvaatimusta tai sivullisvaatimusta koskeva kanne”.

24. Kuten edellä olevasta kohdasta 16 tarkemmin ilmenee, Suomen lain mukaan kolmas voi nostaa takautumisvaatimusta tai vahingonkorvausvaatimusta tai siihen rinnastettavaa muuta vaatimusta koskevan kanteen oikeudenkäynnin toista tai molempia asianosaisia vastaan käsiteltäväksi samassa oikeudenkäynnissä tuon asian kanssa.

25. Tulkinnanvaraista on se, kattaako 6 artiklan 2 kohta esillä olevan tilanteen, jossa kolmas osapuoli nostaa kanteen vireillä olevan oikeudenkäynnin osapuolta vastaan. Asetukseen ei sisälly takaus- tai takautumisvaatimuksen taikka sivullisvaatimuksen määritelmää. Uudelleenlaaditun tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 8 artiklan 2 kohtaan sisältyy vähäisiä kielitarkastuksia lukuun ottamatta samansisältöinen säännös.

26. On huomattava, että säännöksen eri kieliversiot poikkeavat toisistaan. Tämä rajoittaa mahdollisuuksia tehdä päätelmiä säännöksen soveltamisalasta sen sanamuodon perusteella.

Korkein oikeus mainitsee esimerkkeinä suomenkielisen kieli-
version ohella englannin-, ranskan-, saksan- ja ruotsinkie-
liset muotoilut:

EN:

A person domiciled in a Member State may also be sued:

2. as a third party in an action on a warranty or
guarantee or in any other third party proceedings, in
the court seised of the original proceedings, unless
these were instituted solely with the object of
removing him from the jurisdiction of the court which
would be competent in his case;

FR:

Cette même personne peut aussi être attraite:

2) s'il s'agit d'une demande en garantie ou d'une
demande en intervention, devant le tribunal saisi de
la demande originaire, à moins qu'elle n'ait été
formée que pour traduire hors de son tribunal celui
qui a été appelé;

DE:

Eine Person, die ihren Wohnsitz im Hoheitsgebiet eines
Mitgliedstaats hat, kann auch verklagt werden:

2. wenn es sich um eine Klage auf Gewährleistung oder
um eine Interventionsklage handelt, vor dem Gericht
des Hauptprozesses, es sei denn, dass die Klage nur
erhoben worden ist, um diese Person dem für sie zu-
ständigen Gericht zu entziehen;

SE:

Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan
även väckas i följande fall:

2) Om talan avser återgångskrav eller annat liknande,
vid den domstol där det ursprungliga käromålet är an-
hängigt, såvida inte detta har väckts endast för att
få talan mot tredje man prövad vid annan domstol än
den som annars skulle ha varit behörig att pröva talan
mot honom.

27. Unionin tuomioistuin on asioissa Hagen, C-365/88,

ECLI:EU:C:1990:203, ja GIE Réunion européenne, tulkinnut

tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen (Brysselin yleissopimus) 6 artiklan 2 kohtaa. Säännös vastaa sisällöltään asetuksen 6 artiklan 2 kohtaa.

28. Asiassa GIE Réunion européenne unionin tuomioistuin on katsonut (tuomion kohdat 27 ja 28), että vahingonkärsijän vakuutuksenantajiaan vastaan nostamaa kannetta sekä jälkimmäisten nostamaa monivakuutukseen perustuvaa takautumisvaatimusta koskevaa kannetta oli pidettävä 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuina alkuperäisenä kanteena ja takautumisvaatimusta koskevana kanteena. Unionin tuomioistuin katsoi, että tätä tulkintaa tuki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehty Jenardin selvitys, jossa määritellään takaus- tai takautumisvaatimusta koskeva kanne kanteeksi, jonka oikeudenkäynnin vastaaja nostaa kolmatta vastaan välttyäkseen kyseisen oikeudenkäynnin seurauksilta.

29. Mainittu määritelmä on mahdollista ymmärtää niin, että takaus- tai takautumisvaatimusta koskevalla kanteella ei tarkoitettaisi kannetta, jonka ulkopuolinen kolmas nostaa oikeudenkäynnin osapuolta vastaan. Tuomiossa viitatus selvitksen voidaan mahdollisesti nähdä tukevan sitä käsitystä, että takaus- tai takautumisvaatimusta koskevalla kanteella tarkoitetaan kanteita, jotka oikeudenkäynnin vastaaja nostaa kolmatta vastaan.

30. Asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa mainitaan takaus- tai takautumisvaatimusta koskevien kanteiden ohella myös sivullisvaatimusta koskevat kanteet. Jenardin selvityksessä todetaan näiden osalta seuraavaa:

b) Les demandes en intervention

Bien que la notion de garantie soit englobée dans celle de l'intervention, il a paru préférable de les prévoir expressément toutes deux. Quant à la notion d'intervention, nous ne croyons pouvoir mieux faire, pour la définir, que de reprendre les articles 15 et 16 du code judiciaire belge qui disposent :

« Article 15

L'intervention est une procédure par laquelle un tiers devient partie à la cause.

Elle tend soit à la sauvegarde des intérêts de l'intervenant ou de l'une des parties en cause, soit à faire prononcer une condamnation ou ordonner une garantie.

Article 16

L'intervention est volontaire lorsque le tiers se présente afin de défendre ses intérêts.

Elle est forcée lorsque le tiers est cité au cours d'une procédure par une ou plusieurs parties. »

31. Jenardin selvityksessä esitetyn perusteella yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan määräyksen olisi tarkoitettu koskevan myös tilanteita, joissa oikeudenkäyntiin liittyy kolmas omien intressiensä suojaamiseksi. Epäselvää kuitenkin on, millaisia menettelyjä tarkemmin ottaen määräyksellä on ollut tarkoitus kattaa ja kuuluuko näiden menettelyjen joukkoon myös tilanne, jossa kolmas nostaa kanteen alkuperäisen asian asianosaista vastaan. Tätä kysymystä on pidetty myös oikeuskirjallisuudessa epäselvänä (esim. Kropholler, Jan, *Europäisches Zivilprozeßrecht*, 2005, s. 184 - 185).

32. Puheena olevan säännöksen suppeaa tulkintaa tukee se, että kyseessä on poikkeus asetuksen mukaisesta pääsäännöstä, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella. Unionin tuomioistuin on vakiintuneesti katsonut että poikkeuksia asetuksen mukaisesta pääsäännöstä ei saa tulkita laajentavasti (esim. asia Vorarlberger Gebietskrankenkasse, 39 kohta sekä siinä viitattu oikeuskäytäntö).

33. Toisaalta asetuksen johdanto-osan 12. perustelukappaleesta ilmenee, että unionin lainsäätäjä on katsonut aiheelliseksi säätää vaihtoehtoisista toimivaltaperusteista asianmukaisen lainkäytön helpottamiseksi. Asetuksen johdanto-osan 15. perustelukappaleesta ilmenee myös asetuksen tavoite saada rinnakkaiset oikeudenkäynnit mahdollisimman vähiin ja varmistaa, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. Olisi yhdenmukaista näiden tavoitteiden kanssa tulkita asetuksen 6 artiklan 2 kohtaa siten, että se kattaa myös esillä olevan kaltaiset kanteet.

34. Näistä syistä kansallinen tuomioistuin esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen.

Ennakkoratkaisukysymys

Korkein oikeus on varattuaan asianosaisille tilaisuuden lausua ennakkoratkaisupyynnön sisällöstä päättänyt lykätä asian

käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

Onko tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun Neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että se koskee kannetta, jossa on kysymys edellä kuvatun kaltaisesta takautumisoikeuteen perustuvasta tai muusta siihen rinnastuvasta, alkuperäiseen kanteeseen läheisesti liittyvästä vaatimuksesta ja jonka kolmas osapuoli kansallisen lainsäädännön sallimin tavoin nostaa toista asianosaista vastaan käsiteltäväksi samassa oikeudenkäynnissä?

Saatuaan ennakkoratkaisun Korkein oikeus antaa asiassa päätöksen.

KORKEIN OIKEUS

Pertti Välimäki

Juha Häyhä

Marjut Jokela

Jukka Sippo

Pekka Koponen

Mervi Pere